

Politiske anbefalinger fra Forum for utvikling og miljø (ForUM) for de kommende forhandlingene under FNs Biomangfoldkonvensjonen COP16

Oslo, 07.10.2024

Til den norske delegasjonen til FNs biomangfoldkonvensjon COP16, ledet av fungerende klima- og miljøminister Tore O. Sandvik (Ap), politisk rådgiver Kristoffer André Hansen (Ap), og andre regjeringsrepresentanter.

ForUM er en nettverksorganisasjon som består av nesten 60 norske organisasjoner dedikert til klimaarbeid, miljøvern, bærekraftig utvikling, fred og menneskerettigheter. ForUMs innsats innen bevaring av natur og biologisk mangfold, samt bærekraftig bruk av disse, fokuserer på å fremme beste praksis og faktabasert politisk analyse. Dette arbeidet har som mål å bistå norske myndigheter og relevante aktører med å fremme en rettferdig og inkluderende bærekraftig utvikling for alle, med særlig fokus på å sikre urfolks og lokalsamfunns rettigheter og velferd.

Bakgrunn

Den eskalerende natur- og biomangfoldkrisen, som har blitt grundig dokumentert de siste tiårene, utgjør en akutt og betydelig trussel mot økosystemhelse og menneskers velferd. En ny omfattende studie fra 2023¹, med intervjuer av tusenvis av natur- og biomangfolds eksperter fra hele verden, har avdekket følgende funn:

- Omtrent 30 % av arter globalt har blitt truet eller drevet til utryddelse siden år 1500. Globalt tap av biomangfold er anslått til å være mer enn én million arter av dyr og planter i en storstudie fra 2019². Den nye forskningen fra i fjor viser imidlertid at tapet kan være mer betydelige enn tidligere antatt, spesielt med tanke på tilstanden på det store antallet arter som er lite studert.
- Arealendringer var de viktigste drivkreftene bak globalt tap av biologisk mangfold. Overhøsting påvirket i stor grad synkende bestander av pattedyr, fisk, skog og andre arter i marine økosystemer. Klimaendringer bidro også til tap i økosystemer som raskt varmes opp, mens forurensning fra landbruks- og industriprodukter, som plast, truet arter i ferskvann og andre akvatiske økosystemer.

Med mindre myndighetene tar umiddelbare grep for å drastisk redusere klimagassutslipp, stanse og reversere tapet av biologisk mangfold gjennom bevaring og restaurering av landskap og havområder, samt sikre rettferdig tilgang til naturressurser og en rettferdig fordeling av goder fra kommersialisering med de som ivaretar biologisk mangfold, vil fremtiden for økosystemfunksjoner og menneskelig velferd være i betydelig fare. Denne konklusjonen kommer fra omfattende studier som har undersøkt de sammenkoblede krisene innen biologisk mangfold, matsikkerhet og klimaendringer³, samt fra en nylig lansert UNEP-rapport, «Making Peace with Nature⁴», som er vedtatt som tema for COP16. I tillegg bygger den på 50 års erfaring, dokumentert siden Stockholm-konferansen i 1972⁵ av vår egen Ivar A. Baste fra Miljødirektoratet og hans kolleger.

Basert på vitenskapelige studier har ForUM, i samarbeid med sine medlemmer, tidligere levert politiske anbefalinger til den norske regjeringen. ForUM har analysert fremgangen og manglene i gjennomføringen av de tidligere Aichi-målene for bevaring og bærekraftig bruk av biologisk mangfold, og gitt strategiske og politiske anbefalinger⁶ for å adressere disse manglene, slik at

¹ Expert perspectives on global biodiversity loss and its drivers: <https://doi.org/10.1002/fee.2536>

² Pervasive human-driven decline of life on Earth: <https://www.science.org/doi/abs/10.1126/science.aax3100>

³ Coupled climate and biodiversity crises: <https://www.science.org/doi/abs/10.1126/science.abl4881>

⁴ Making Peace with Nature: <https://wedocs.unep.org/xmlui/bitstream/handle/20.500.11822/34948/MPN.pdf>

⁵ Climate, biodiversity and pollution emergencies: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2022.102466>

⁶ Sivilsamfunnets naturpolitiske løsninger fram mot 2030: https://forumfor.no/assets/docs/For-naturen_web.pdf

implementeringen av den nåværende naturavtalen—Kunming-Montreal Global Biodiversity Framework (KMGBF)—blir effektiv. For to uker siden lanserte ForUM også en ny politisk anbefaling⁷ til de nordiske regjeringene om å iverksette KMGBF-målene på nasjonalt og internasjonalt nivå, som vi mener bør bli brukt av disse regjeringene, inkludert Norge, i deres forberedelser til nasjonale handlingsplaner (NBSAPs) og beslutninger under forhandlingene på COP16.

Basert på denne bakgrunnen har vi i ForUM gjennomgått utkastet til beslutningsdokument utarbeidet av sekretariatet for biologisk mangfold (CBD/COP/16/2) og utarbeidet politiske anbefalinger. Vi oppfordrer den norske regjeringen til å fatte konkrete beslutninger for å styrke den nasjonale og internasjonale implementeringen av KMGBF på følgende prioriterte områder:

Punkt 11: Ressursmobilisering og finansieringsmekanismer

Til tross for det akutte behovet for å eliminere skadelige insentiver som bidrar til tap av biologisk mangfold—som subsidier på minst 500 milliarder dollar per år innen 2030 - og mobilisere minst 200 milliarder dollar per år frem til 2030, inkludert 20 milliarder dollar årlig innen 2025 og 30 milliarder dollar årlig innen 2030 fra utviklede land for å støtte utviklingsland i deres arbeid med å stanse og reversere tap av biologisk mangfold, har kun 231 millioner dollar blitt lovet av 7 ikke-nordiske utviklede nasjoner. I tillegg har det ikke blitt iverksatt tiltak for å redusere skadelige subsidier, og dette er fortsatt under vurdering. Derfor oppfordrer ForUM den norske regjeringen til å:

- Etabler en omfattende oversikt over nasjonal finansiering (som for øyeblikket mangler⁸), og allokere tilstrekkelige ressurser gjennom nasjonale budsjettprosesser for å investere i naturen og oppfylle KMGBFs finansieringsmål. Investeringene bør være betydelige, gitt de store årlige inntektene fra naturrelaterte næringer som turisme, tømmer- og treprodukter, fiske, skalldyr og jakt på viltarter.
- Annonser en penge gave til GEFs nyopprettede KMGBF Trust Fund under COP16 (fortrinnsvis ved åpningen) og oppfordre andre utviklede nasjoner, privat sektor, filantroper og andre givere til å bli med de 7 landene som allerede har forpliktet seg. Målet er å øke finansieringen for den 9. oppfyllings perioden (juli 2026–juni 2030) og hjelpe utviklingsland med å dekke de ekstra kostnadene ved implementeringen av KMGBF.
- Øk den internasjonale finansieringen til minst 0,1 % av Norges brutto nasjonalinntekt årlig for å møte målsettingene i naturavtalens mål 19, som er 30 milliarder dollar innen 2030 fra industrialiserte til utviklingsland. Dette bør være adskilt fra ODA (f.eks. 3,5 milliarder NOK i 2022 og 4,1 milliarder NOK i 2024) slik det er beskrevet i den nåværende stortingsmeldingen, og i stedet bidra som tilleggsmidler for å dekke de ekstra kostnadene ved KMGBF-implementeringen.
- Støtt COP16-beslutningen for å sikre direkte finansiering til urfolk og lokalsamfunn for deres kollektive bevaring av biologisk mangfold, samtidig som ikke-markedsbaserte tilnærminger til ressursmobilisering fremmes i implementeringen av KMGBF. Dette inkluderer å konsultere med disse samfunnene for å sikre fritt, forhåndsgodkjent og informert samtykke for investeringer i naturbeskyttelses- og restaureringsprosjekter innenfor deres territorier, støttet av nasjonale, bilaterale og multilaterale initiativer.
- Støtt en COP16-beslutning som styrker integrasjonen og synergiene mellom tiltak under klima- og biomangfoldkonvensjonene. Det er avgjørende å sikre at økonomiske forpliktelser og rapportering holdes adskilt, og at klimarelaterte gevinster ikke urettferdig påvirker prioriteringene for tildeling av midler til biologisk mangfold.
- Støtt COP16-beslutninger for å identifisere, eliminere, endre eller omstille all miljøskadelig politikk og økonomiske insentiver, som subsidier⁹ til oppdrettsnæringen, industriell

⁷ Joint Nordic Effort for Biodiversity: <http://dx.doi.org/10.6027/temanord2024-539>

⁸ Meld. St. 35, 2023 – 2024: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-35-20232024/id3054780/>

⁹ Subsidier som er skadelige for Naturmangfold:

<https://www.menon.no/wp-content/uploads/2024-113-Subsidier-som-er-skadelige-for-naturmangfold.pdf>

matproduksjon, hogst av naturlige skoger samt leting og utvinning av mineraler, olje og gass i marine økosystemer. Denne beslutningen bør øke finansieringen for overgangen fra skadelige praksiser til initiativer som beskytter og gjenoppretter naturen, og som støtter livsgrunnlaget til urfolk og lokalsamfunn.

Punkt 8: Fremdrift i forberedelsen av naturavtalens målsettinger og oppdatering av NBSAP

Punkt 10: Mekanismer for planlegging, overvåking, rapportering og evaluering

De to punktene ovenfor i utkastet til beslutning fra COP16-sekretariatet er gjensidig avhengige av hverandre. ForUM uttrykker misnøye med partenes fremgang når det gjelder naturavtalens nasjonal målsetting og oppdatering av NBSAP (CBD/SBI/5/2). Bare 20 land har sendt inn oppdaterte NBSAP-er, mens 63 andre har levert mål som er i samsvar med KMGBF. Samtidig ønsker vi å fremheve sekretariatets analyse som noe positivt, siden den viser at de innsendte NBSAP-ene og målene generelt er godt tilpasset KMGBF¹⁰.

KMGBFs mekanisme for planlegging, overvåking, rapportering og oppdatering øker åpenhet i implementering. De klare indikatorene for globale mål gjør det mulig for alle parter å bruke Plan-Do-Check-Act (PDCA) syklusen, noe som forbedrer åpenhet og sammenlignbarheten av nasjonale innsats. Involvering fra alle sektorer i regjeringen og samfunnet er avgjørende for effektiv implementering, da det øker engasjementet, utnytter lokal kunnskap og letter beslutningsprosessen ved å adressere informasjonsgap. Denne tilnærmingen fremmer også en kollektiv, rettighetsbasert implementering av KMGBF. Imidlertid gjenstår det utfordringer innen kapasitetsbygging, teknologioverføring og forskningssamarbeid, særlig med hensyn til urfolk og lokalsamfunn. Derfor ber ForUM den norske regjeringen om å:

- Støtte en klar beslutning på de 5. SBI- og COP16-møtetene om at partene skal prioritere og sende inn tydelige NBSAP-er og mål som er i samsvar med KMGBF, og adressere landspesifikke utfordringer i arbeidet med å stanse tap av biologisk mangfold. Denne prosessen bør effektivt involvere urfolk, lokalsamfunn, kvinner og ungdommer. Norge bør rapportere statusen på sin egen utvikling av NBSAP og målene, gi en tidsplan for innlevering, oppfølge forpliktelsene og oppfordre andre parter til å gjøre det samme.
- I tillegg til å invitere urfolk, lokalsamfunn, kvinner og ungdommer til å støtte partene i implementeringen av det nasjonale overvåkningsrammeverket (CBD/COP/16/2), bør Norge arbeide for en klar beslutning som gir politisk og teknisk støtte, samt tilstrekkelige og forutsigbare finansielle ressurser. Dette vil sikre deres fulle, effektive og meningsfulle deltakelse, og utvikle retningslinjer for å integrere deres tradisjonelle kunnskap i arealplanlegging og ressursforvaltningspraksis.
- Støtt opprettelsen av et subsidiært og fast organ for urfolksspørsmål parallelt med SABSTTA og SBI for å sikre full, effektiv, meningsfull og kontinuerlig involvering av urfolk i implementeringen av KMGBF. I tillegg bør Norge uttrykke sin støtte til utkastet til arbeidsprogram for artikkel 8(j), som beskrevet i punkt 14 (CBD/COP/16/2), samt tildeling av midler for implementeringen av dette..
- Gi målrettet finansiell og teknisk støtte til prioriterte land, spesielt de som har gode planer om å involvere urfolk og lokalsamfunn effektivt i arbeidet med å stanse tap av biologisk mangfold, beskytte økosystemer og gjenopprette nedbygde naturtyper. Fokusområder bør inkludere avskogede tropiske skoger og marine økosystemer som er påvirket av plastforurensning og gruvedrift på havbunnen. Oppfordre andre parter til å tilby lignende støtte også.

Punkt 9: Digital sekvensinformasjon om genetiske ressurser

Det tredje målet for CBD er å sikre rettferdig og rimelig deling av fordeler fra kommersiell utnyttelse av genetiske ressurser, samt å adressere historiske urettferdigheter knyttet til eierskap og kontroll over disse ressursene, inkludert tradisjonell kunnskap og bioteknologiske

¹⁰ CBD/SBI/5/2/Add.1 and CBD/SBI/5/2/Add.2

innovasjoner. Historisk sett har private aktører kunnet patentere produkter og prosesser utviklet for kommersiell utnyttelse ved bruk av genetiske ressurser som forvaltes av urfolk og lokalsamfunn, samt informasjon knyttet til genetiske ressurser—som digitalt DNA, RNA, proteiner, metabolitter, tradisjonelle kunnskap og økologiske interaksjoner—uten å innhente fritt, forhåndsgodkjent og informert samtykke.

I dag innebærer utnyttelsen av genetiske ressurser i økende grad digital sekvensinformasjon (DSI), spesielt ettersom genomikk og genredigering driver genetisk innovasjon. Bruken av DSI i åpne databaser, både av forskere og selskaper, for å sammenligne med nye genomsekvenser, utvikle produkter og sikre patenter, har skapt bekymringer om "dematerialisering" av genetiske ressurser og «biopiracy». DSI kan kopieres og overføres globalt på sekunder, noe som undergraver nasjonale ABS-reguleringer og kompliserer offentlig forskningsinstitusjoners tilgang til genetiske ressurser.

Selv om det ble tatt en beslutning om å etablere en multilateral fordelingsmekanisme for DSI, inkludert et globalt fond, i KMGBF, har implementeringen blitt forsinket. Følgelig er fordelingsprosessen fra DSI-brukere utsatt, og frivillige bidrag til det globale fondet mangler. Denne situasjonen opprettholder eksisterende ulikheter, og den mye omtalte KMGBF vil ikke være en banebryter før myndighetene effektivt tar tak i disse problemene. Derfor oppfordrer ForUM den norske regjeringen til å:

- Støtt opprettelsen av en offentlig database for DSI knyttet til genetiske ressurser for å legge til rette for regulert tilgang, ettersom "åpen tilgang" ikke garanterer "rettferdig tilgang" og fulle rettigheter for urfolk. I tillegg bør det støttes en beslutning som pålegger inkludering av eksisterende åpne DSI-databaser—som brukes av private aktører, inkludert selskaper, og som oppbevares utenfor offentlige databaser—i denne nye databasen. Dette må sikre trygg, sikker, ansvarlig og lovlig tilgang til DSI, samtidig som det kreves at brukerne bidrar økonomisk til det globale fondet.
- Støtt en klar beslutning som krever at alle kommersielle DSI-brukere i medlemslandene bidrar økonomisk til det globale fondet. Alternativ B (Vedlegg til CBD/COP/16/2) skisserer lovende modeller for å operasjonalisere en multilateral mekanisme som sikrer rettferdig og rimelig fordeling av fordeler fra DSI knyttet til genetiske ressurser. Imidlertid må alle DSI-brukere—ikke bare de som er mest avhengige av DSI som det som står i dokumentet—gi monetære bidrag som suppleres, snarere enn erstattes, av ikke-monetære bidrag. Disse økonomiske bidragene bør være rettferdige, tilstrekkelige og forutsigbare for å sikre bærekraftig finansiering av biologisk mangfold.
- Gi et historisk første frivillige bidrag til det globale ABS-fondet og oppfordre andre parter, virksomheter og filantropiske organisasjoner til å gjøre det samme. Norges bidrag kan følge den internasjonalt anerkjente "norske modellen" for monetære bidrag til ITPGRFA, spesifikt et årlig bidrag tilsvarende 0,1 prosent av nasjonal såvareomsetning til fondet for fordelingsdeling (Benefit-sharing fund). Ved utforming av en slik modell bør også andre betydelige inntektsgenererende aktiviteter knyttet til natur og biologisk mangfold vurderes, for å sikre et bærekraftig bidrag til det globale fondet.
- Støtt en beslutning som sikrer teknisk støtte og tilgang til finansiering fra det globale fondet for utviklingsland samt selvidentifiserte urfolk og lokalsamfunn. Denne finansieringen bør styrke kapasiteten til offentlige forskningsinstitusjoner i utviklingsland for å generere, lagre, dele og bruke DSI om genetiske ressurser, noe som til syvende og sist vil komme urfolk og lokalsamfunn til gode.

ForUM ser frem til en produktiv dialog med KLD og delegasjonen før, under og etter COP16.

Med vennlig hilsen

Kathrine Sund-Henriksen

Generalsekretær i Forum for utvikling og miljø